

Læreplaner for Kunnskapsløftet

Utdanningsdirektoratets forslag til læreplan i norsk

NORSK

Formål

Norskfaget er et sentralt fag for kulturforståelse, kommunikasjon, dannelselse og identitetsutvikling. Gjennom aktiv bruk av det norske språket i arbeid med egne tekster og i møte med andres, innlemmes barn og unge i kultur og samfunnsliv. Norskfaget åpner en arena der barn og unge får anledning til å finne sine egne stemmer, ytre seg, bli hørt og få svar. Gjennom arbeidet med språk og tekst i norskfaget får de trening i å være deltakere i en demokratisk offentlighet og et arbeidsliv som mer enn noen gang er avhengig av mennesker som mestrer språk og tekst.

Norskfaget etablerer seg i spenningsfeltet mellom det historiske og det samtidige, det nasjonale og det globale. Å se norsk språk og kultur i et historisk og nasjonalt perspektiv kan gi elevene innsikt i og forståelse for det samfunnet de er en del av. Internasjonale perspektiver i norskfaget kan bidra til å utvikle kulturforståelse, toleranse og respekt for mennesker fra andre kulturer. Dagens situasjon er preget av kulturutveksling og kommunikasjon på tvers av tidligere grenser, språklig, kulturelt, sosialt og geografisk. I denne sammenheng byr norsk kulturarv på et forråd av tekster som kan få ny og uventet betydning nettopp når kommunikasjonen tar nye former og perspektivene utvides. Kulturarven er slik sett en levende tradisjon som forandres og skapes på nytt, og norskfaget skal oppmuntre elevene til å bli kreative bidragsytere i denne prosessen.

I Norge er både bokmål, nynorsk og samisk offisielle skriftspråk, og det tales mange ulike dialekter og sosiolekter, men også andre språk enn norsk. Flere barn og unge utvikler sin språkkompetanse ved å skifte mellom ulike språk. Norsk språk og kultur utvikles i en situasjon preget av kulturelt mangfold og internasjonalisering, i samspill med nordiske nabospråk og minoritetsspråk i Norge, og med impulser fra engelsk. Med utgangspunkt i denne språksituasjonen skal det legges til rette for at barn og unge får et bevisst forhold til språklig mangfold, lærer å skrive både bokmål og nynorsk, og utvikler egen kreativitet.

Norskfaget forholder seg til et bredt spekter av tekster, både muntlige, skriftlige og sammensatte tekster, der skrift, lyd og bilder spiller sammen. Et norskfag for vår tid bygger på et utvidet tekstbegrep, som inkluderer alle disse tekstformene. Faget skal hjelpe elevene til å orientere seg i mangfoldet av tekster og gi rom for opplevelse, refleksjon og vurdering. I tillegg skal faget stimulere til utvikling av gode læringsstrategier og evne til kritisk tenkning. I norskfaget skal barn og unge møte skjønnlitteratur og sakprosa av høy kvalitet, og motiveres til å utvikle lese- og skrivevaner og gode lese- og skrivevaner.

Norskfaget skal legge til rette for utvikling av den enkelte elevs språk- og tekstkompetanse, ut fra elevens evner og forutsetninger. Gjennom lesing og skriving kan barn tidlig utvikle tanker, utforske nye verdener og stå fram med egne meninger og vurderinger. Etter hvert vil de unge få orientere seg i tekster fra fortid og samtid, tolke dem og fordype seg i selvvalgte emner. Slik får de mulighet til å utvikle perspektiv på teksthistoriens lange linjer, brudd og konflikter.

Et hovedmål for opplæringen i norsk gjennom det 13-årige løpet er språklig selvtilit og trygghet i egen kultur som grunnlag for utvikling av identitet, respekt for andre kulturer, aktiv samfunnsdeltagelse og livslang læring.

Struktur

Årstrinn	Hovedområder			
1.-2. 3.-4 5.-7. 8.-10. Vg1 Vg2 Vg3	Muntlige tekster	Skriftlige tekster	Sammensatte tekster	Språk og kultur i endring

Timetall

BARNETRINNET

1.-7. årstrinn: 1729 timer

UNGDOMSTRINNET

8.-10. årstrinn: 532 timer

VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

Vg1 studieforbereende utdanningsprogram: 150 timer

Vg2 studieforbereende utdanningsprogram: 150 timer

Vg3 studieforbereende utdanningsprogram: 224 timer

Vg1 yrkesfaglige utdanningsprogram: 75 timer

Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram: 75 timer

Påbygging til generell studiekompetanse: 373 timer

Norsk har kompetansemål etter 2., 4., 7. og 10. årstrinn i grunnskolen.

Norsk har kompetansemål etter Vg1, Vg2 og Vg3 i studieforbereende utdanningsprogram, og etter Vg2 og påbygging til generell studiekompetanse i yrkesfaglige utdanningsprogram i videregående opplæring.

Kompetansemål som omhandler skriftlig sidemål, gjelder ikke for yrkesfaglige utdanningsprogram etter Vg2.

Hovedområder

Muntlige tekster

Hovedområdet *Muntlige tekster* dreier seg om muntlig kommunikasjon, det vil si lytte og tale, og utforsking av muntlig tekst. Sentralt er utvikling av ulike språklige roller og sjangrer og forståelse for hvordan man tilpasser språk og form til mottaker og til formål med teksten. Å lytte og tale er en del av hverdagens omgangsformer og er sentralt for den sosiale og kulturelle kompetanse og for estetisk utfoldelse og opplevelse.

Skriftlige tekster

Hovedområdet *Skriftlige tekster* dreier seg om skriftlig kommunikasjon, det vil si å lese og skrive norsk. Lesing og skriving er parallelle prosesser i den enkeltes læringsforløp. Eleven utvikler skrivekompetanse gjennom å lese og lesekompetanse gjennom å skrive. Dette skjer gjennom arbeid med ulike sjangrer på bokmål og nynorsk, med økende krav til forståelse for sammenhenger mellom tekstenes form og funksjon. Det arbeides med å stimulere til lese – og skrive lyst og til å utvikle elevenes lese – og skrivestrategier i en

sammenhengende progresjon gjennom hele det 13-årige løpet. Det er også lagt vekt på elevens forståelse av egen utvikling som leser og skriver.

Sammensatte tekster

Hovedområdet *Sammensatte tekster* viser til et utvidet tekstbegrep der tekst kan være satt sammen av skrift, lyd og bilder i et samlet uttrykk. Det innebærer arbeid med tekster som bildebøker, tegneserier, aviser, reklame, nettsider, sangtekster, film og teater. Hovedområdet fokuserer både på opplevelse, kritisk vurdering og analyse av sammensatte tekster og egen produksjon.

Språk og kultur i endring

Hovedområdet *Språk og kultur i endring* dreier seg om norsk og nordisk språk- og tekstkultur, men med internasjonale perspektiver. Det er lagt vekt på at elever skal utvikle en selvstendig forståelse av norsk språk og litteratur, og innsikt i hvordan språk og tekst har endret seg over tid og fortsatt er i endring. Elevene skal få kunnskap om språket som system og språket i bruk i en rekke eldre og nyere tekstformer. De får mulighet til å utforske og oppleve både gode norske forfattere og forfattere fra verdenslitteraturen. I tillegg forholder de seg til tradisjoner i norsk teksthistorie i et komparativt perspektiv mellom nåtid og fortid og i forhold til impulser utenfra.

Grunnleggende ferdigheter

Grunnleggende ferdigheter er integrert i kompetansemålene der hvor de bidrar til utvikling av og er en del av fagkompetansen. I norsk forstås grunnleggende ferdigheter slik:

Å kunne uttrykke seg muntlig er å ha evnen til å lytte og tale og kunne vurdere elementene i en sammensatt talesituasjon, som er en forutsetning for kommunikasjon med andre, både når det gjelder sosialt samvær, arbeidsliv og deltakelse i offentlig liv. Å tale og å lytte er grunnleggende menneskelige aktiviteter som i norskfaget blir videreutviklet gjennom systematisk opplæring i ulike muntlige sjangrer og aktiviteter.

Å kunne uttrykke seg skriftlig er også et ansvarsområde i norskfaget, fra den første skriveopplæringen til den videre skriveopplæringen gjennom 13 år. Skriftligheten i samfunnet er økende, ikke minst gjennom utviklingen av digitale kommunikasjonsformer, og kravet til å mestre skriftlig framstilling i ulike sjangrer har blitt større. Skrivning er en måte å utvikle og strukturere ideer og tanker på, men det er også en kommunikasjonsform og en metode for å lære.

Å kunne lese er en grunnleggende ferdighet som norskfaget tar et særskilt ansvar for gjennom den første leseopplæringen og den videre leseopplæringen som foregår gjennom hele det 13-årige løpet. Lesing er både en ferdighet og en kulturell kompetanse. Lesing er avhengig av kulturforståelse, og samtidig utvikler lesing kulturforståelse. Gjennom lesing får elevene del i tekstkulturen, og kan utvikle evnen til å tolke og forstå ulike tekster. Dermed får de erfaringer som gir mulighet for læring og opplevelse, og for å forstå seg selv og samfunnet.

Å kunne regne er en ferdighet som forutsetter et annet språk enn verbalspråket. Men disse språkene har et felles kunnskapsområde når det gjelder begrepsutvikling, logisk resonnering og problemløsning. Det gjelder også forståelse for form, system og komposisjon. Ved lesing av sammensatte tekster og sakprosa blir arbeidet med grafiske framstillinger, tabeller og statistikk viktig for forståelse av tekster.

Å kunne bruke digitale verktøy åpner for nye læringsarenaer, gir nye muligheter i lese- og skriveopplæringen, i produksjon og komponering og redigering av tekster. Bruk av digitale verktøy kan støtte og utvikle kommunikasjon og muntlige presentasjoner, og legger til rette for at elevene kan utarbeide og publisere egne tekster. Å kunne bruke digitale verktøy er nødvendig for å mestre og vurdere nye tekstformer og uttrykk som er en del av norskfagets kunnskapsområde, og gir informasjonskunnskap og kildekritikk større aktualitet.

Kompetansemål

Etter 2. årstrinn

Muntlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- leke, improvisere og eksperimentere med, rim, rytme, språklyder, ord og meningsbærende elementer
- fortelle sammenhengende om opplevelser og erfaringer
- uttrykke egne følelser og meninger
- samtale om hvordan valg av ord, stemmebruk og intonasjon skaper ulik mening i tekst
- lytte og gi respons til andre i samtaler, under framføringer og ved høytlesing
- sette ord på forventning til og stemning i tekster de hører og leser og kunne snakke om sammenhenger mellom innholdet i tekstene og egne erfaringer
- samtale om personer og handling i eventyr og fortellinger

Skriftlige tekster

Mål for opplæringen er at elevene skal kunne

- ta i bruk enkle strategier for leseforståelse, stille spørsmål til det som er lest og reflektere over det leste
- bruke bokstaver i egen håndskrift og på tastatur, og gradvis ha tilegnet seg kunnskap om sammenheng mellom lyd og bokstav og mellom talespråk og skriftspråk
- ha tilegnet seg gradvis kunnskap om sammenheng mellom lyd og bokstav og mellom talespråk og skriftspråk
- tegne og skrive i forbindelse med lesing
- bruke datamaskinen til tekstsaking, lagring og gjenfinning av tekst
- finne skjønnlitteratur og faktabøker på biblioteket til egen lesing

Sammensatte tekster

Mål for opplæringen er at elevene skal kunne

- uttrykke og bearbeide egne opplevelser gjennom ord, tegninger, bilder, musikk og bevegelser
- samtale om hvordan ord og bilde virker sammen i bildebøker og andre bildemedier

Språk og kultur i endring

Mål for opplæringen er at elevene skal kunne

- snakke om innhold og form i eldre og nyere sanger, regler og dikt
- snakke om språk, om hvordan vi forstår noen kjente ordtak og faste uttrykk og om opphavet til vanlige ord og uttrykk

Etter 4. årstrinn

Muntlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- uttrykke seg på ulike måter etter situasjon, formål og mottakere
- fortelle, forklare, gi og ta imot beskjeder
- delta i lek, samtale og diskusjoner
- lytte til andre og gi respons, tilpasset situasjon og emne
- delta i samtale om hvorfor noen uttrykk krenker andre, og hvordan man kan formidle negative følelser uten bruk av slike uttrykk
- praktisere regler for gruppesamtaler
- framføre egne og andres tekster for et publikum på en forståelig måte
- gi uttrykk for opplevelse av litteratur gjennom rollelek, improvisasjon og dramatisering

- samtale om erfaringer med barnelitteratur, teater, film, dataspill og TV-program, og gi uttrykk for egne tanker og opplevelser

Skriftlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lese barnelitteratur og fagtekster for barn med flyt, sammenheng og forståelse for innholdet, og uttrykke egne lesepreferanser
- beherske datamaskin gjennom bruk av mus og tastatur
- skrive med sammenhengende og funksjonell håndskrift og bruke datamaskinen til informasjonssøk, tekstskaiping, lagring, gjenhenting og læring
- gjenkjenne og bruke de språklige virkemidlene gjentakelse, kontrast og enkle språklige bilder
- mestre et tilstrekkelig ordforråd til å uttrykke kunnskap, erfaring, opplevelser, følelser og egne meninger.
- mestre høyfrekvente småord både i lesing og skriving
- skrive fortellinger, dikt og brev med utgangspunkt i tekst og bilder
- formidle kunnskaper, opplevelser, følelser og meninger i egen skriving
- ordne tekst, både fortellinger og sakprosa, med overskrift, innledning og avslutning
- gi tilbakemelding på andres tekster med utgangspunkt i egen opplevelse av teksten
- snakke om egne tekster og sammenlikne dem for å følge egen skriveutvikling
- finne fram til fagstoff på biblioteket og på internett

Sammensatte tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lage fortellinger ved å kombinere ord og bilde i tegneserier, bildebøker og ved hjelp av digitale verktøy
- samtale om noen estetiske virkemidler i sammensatte tekster

Språk og kultur i endring

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- samtale om et utvalg sanger, regler, dikt, fortellinger og eventyr fra fortid og nåtid, på bokmål, nynorsk, og i oversettelse fra samisk og andre kulturer
- uttrykke tanker om språk, personer og handlinger i tekster fra dagliglivet og i skjønnlitterære tekster fra ulike tider og kulturer
- gjenkjenne talemål som skiller seg fra eget talemål, og bruke egne erfaringer til å samtale om språklikhet og språkforskjeller
- forstå svensk og dansk tale
- snakke om språk og tekst, om ordklasser og deres funksjon, bruk av avsnitt og variasjon i setningskonstruksjon.

Etter 7. årstrinn

Muntlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- mestre og utforske muntlige språkroller gjennom rollelek og drama, opplesning, intervju og presentasjoner
- delta i samtaler, lytte oppmerksomt til andre, uttrykke og grunngi egne standpunkt og vise respekt for andres
- delta i samtaler om forskjeller mellom positivt og negativt ladede uttrykk som refererer til etnisitet, religion, kjønn, seksuell orientering og funksjonsevne
- presentere et fagstoff muntlig, med mottakerbevissthet og ved bruk av digitale hjelpemidler, manus, stikkord og punktliste som støtte for framføringen
- lytte til andres presentasjoner og gi uttrykk for eget utbytte
- mestre enkel møteledelse
- diskutere og vurdere skjønnlitterære tekster med utgangspunkt i egne opplevelser og med forståelse for språk og innhold

Skriftlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lese lengre norske og oversatte tekster, barnelitteratur og sakprosa-tekster, på bokmål og nynorsk, og uttrykke forståelse og leseopplevelser
- bruke varierte lesestrategier for å lese ulike typer tekst i ulikt tempo
- skaffe seg innsikt i og oversikt over tekster ved å referere og oppsummere
- presentere egne leseerfaringer fra skjønnlitteratur og fagbøker for medelever, skriftlig og muntlig
- skrive sammenhengende og i jevnt tempo, ha en personlig og funksjonell håndskrift og beherske forskjellige skrifttyper
- bruke ideer fra et bredt utvalg skjønnlitteratur og sakprosa i egen skjønnlitterær og sakspreget skriving
- eksperimentere med ulike språkvarianter i egen skriving, på bokmål og nynorsk, dialekt og gruppespråk
- strukturere tekst etter tidsrekkefølge og tema, og skape sammenheng mellom setninger og avsnitt med og uten bruk av digitale verktøy
- mestre skriftkonvensjoner som ortografi, tegnsetting, variert ordforråd og bruk av ulike setningskonstruksjoner
- gjøre seg nytte av tilbakemelding på skriftlig arbeid fra lærer og medelever, og selv gi relevant tilbakemelding til andre
- bruke oppslagsverk og ordbøker
- utnytte mulighetene som ligger i digitale skriveverktøy, i skriveprosesser og i produksjon av interaktive tekster
- bruke bibliotek og digitale informasjonskanaler på en målrettet måte, og forklare kildebruk og opphavsrettslige regler for bruk av tekster hentet fra internett

Sammensatte tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- beherske og kombinere ulike sammensatte tekster med bilder, utsmykninger og varierte skrifttyper til en større helhet, manuelt og ved hjelp av digitale verktøy
- bruke ulike uttrykksformer som sang, musikk, bilder, teater og film i framføringer og presentasjoner
- gjenkjenne estetiske virkemidler i tekster og bilder, og ta dem i bruk i egen tekstproduksjon
- diskutere tekster, TV-program, reklame, musikk, teater og film med andre og begrunne egne vurderinger
- samtale om ulike typer digitale tekster og deres funksjon, bearbeide slike tekster digitalt og diskutere virkningene

Språk og kultur i endring

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- snakke og skrive om personer, handling og tema i et variert utvalg av barne- og ungdomslitteratur på bokmål og nynorsk, og i oversettelse fra samisk, og presentere egne tolkinger
- utforske og beskrive språkforhold i eget miljø, i noen dialekter og nabospråk og peke på likheter og forskjeller
- snakke om likheter og forskjeller i muntlig og skriftlig språk, både nynorsk og bokmål
- forklare hvordan tekster er laget ved hjelp av begreper fra grammatikk og tekstkunnskap
- lese og forstå enkle tekster på svensk og dansk

Etter 10. årstrinn

Muntlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- mestre ulike muntlige framføringsformer: enkle foredrag, presentasjoner, tolkende opplesing, rollespill og dramatisering, tilpasset ulike mottakere
- delta i diskusjoner med egne meninger og vise respekt for andres synspunkter og for saklig argumentasjon
- drøfte krav til muntlig framføring, gi konstruktiv tilbakemelding til andres framføringer og selv kunne gjøre seg nytte av slik tilbakemelding
- gjenkjenne og argumentere mot bruk av diskriminerende eller trakasserende uttrykk
- lede og referere møter og diskusjoner
- delta i utforskende samtaler om litteratur, teater og film, ut ifra innlevelse, tolkning og refleksjon

- lytte til ulike varianter av talt norsk og vise god forståelse
- lytte til svensk og dansk dagligtale og vise god forståelse

Skriftlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lese og skrive tekster i ulike sjangrer, både skjønnlitterære og sakspreget, på bokmål og nynorsk: artikkel, diskusjonsinnlegg, formelt brev, novelle, fortelling, dikt, dramatekst og kåseri
- lese med god hastighet og bruke lesing som redskap i egen tverrfaglig utvikling
- bruke varierte lesestrategier tilpasset formålet med lesingen: hente informasjon fra og tolke både sammenhengende og ikke-sammenhengende tekster, trekke slutninger på grunnlag av tekstene og reflektere over og vurdere tekstenes innhold og form
- delta i valg av litteratur og leseaktiviteter og begrunne valgene med utgangspunkt i bevissthet om egen leseprosess
- lese et utvalg tekster på svensk og dansk, tilpasset trinnet
- bruke et bredt utvalg av skjønnlitteratur og sakprosa på bokmål og nynorsk som grunnlag for egen skriving
- formidle leseerfaringer og leseopplevelser skriftlig ut ifra innlevelse, tolkning og refleksjon
- uttrykke seg presist og med et variert og nyansert ordforråd i ulike typer tekster, på bokmål og nynorsk
- gjenkjenne de språklige virkemidlene humor, ironi, kontraster og sammenlikninger, symboler og språklige bilder og ta dem i bruk i egne tekster
- mestre formverket i bokmål og nynorsk, og bruke sidemålet som arbeidsspråk
- gjennomføre et eget skriveprosjekt ved å utvikle en tekst fra idé til ferdig produkt, og gi og motta begrunnet og konstruktiv respons i skriveprosessen
- vurdere egne tekster og egen skriveutvikling ved hjelp av kunnskap om språk og tekst
- bruke tekstbehandlingsverktøy i skriveprosesser og egnede verktøy for kommunikasjon, arkivering og systematisering av eget arbeid
- bruke tekster hentet fra bibliotek, internett og massemedier på en kritisk måte, drøfte tekstene og referere til benyttede kilder

Sammensatte tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- bruke ulike medier, kilder og estetiske uttrykk i egne norskfaglige og tverrfaglige tekster
- vurdere estetiske virkemidler i sammensatte tekster hentet fra informasjons- og underholdningsmedier, reklame og kunst, og reflektere over hvordan vi påvirkes av lyd, språk og bilder
- redegjøre for grunnleggende prinsipper for personvern og opphavsrett knyttet til publisering og bruk av andres tekster

Språk og kultur i endring

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- fordype seg i sentrale temaer i samtidstekster: kjærlighet og kjønnsroller, helt og antihelt, virkelighet og fantasi, makt og motmakt, løgn og sannhet, oppbrudd og ansvar og se dem i lys av eldre norsk litteratur
- samtale om oversatte tekster som på ulike måter framstiller samfunnsforhold, verdier og tenkemåter i samisk og andre kulturer
- presentere resultatet av fordypning i tre selvvalgte emner: et forfatterskap, et litterært tema og et språklig tema for et publikum
- forklare bakgrunnen for at det er to likestilte norske skriftspråk, og gjøre rede for språkdebatt og språklig variasjon i Norge i dag
- peke på hvordan mening og uttrykk videreføres og endres når tekster oversettes fra et språk til et annet i enkle fortellinger, tegneserier og poplyrikk

Etter Vg1 – studieforbereidende utdanningsprogram

Etter Vg2 – yrkesfaglige utdanningsprogram

Muntlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- mestre ulike muntlige roller i gruppesamtaler, foredrag, dramatiseringer, presentasjoner og framføringer, som aktør og tilhører
- delta i diskusjoner med relevante og saklige argumenter og med åpenhet for andres argumentasjon
- delta i utforskende og vurderende samtaler om litteratur, ut fra egen opplevelse og ved å anvende kunnskap om språk og tekst
- bruke fagkunnskap fra ulike programfag i samtaler og diskusjoner i skole, samfunn og arbeidsliv
- reflektere over egen muntlig utvikling og vurdere sterke og svake sider ved muntlige framføringer, på bakgrunn av kriterier utviklet i elevgruppen
- gi nyttig og konstruktiv tilbakemelding til andre i muntlig arbeid, og selv kunne nyttiggjøre seg slik tilbakemelding

Skriftlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lese et utvalg samtidstekster, skjønnlitteratur og sakprosa på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samisk, tolke dem og reflektere over innhold, form og formål
- gjøre greie for et bredt register av språklige virkemidler, forklare hvilken funksjon de har i tekster, og kunne bruke noen av dem i egen skrivning, i skjønnlitteratur og sakprosa
- mestre formverk og språkføring i bokmål og nynorsk
- mestre ulike skriveroller etter situasjon og formål, både på bokmål og nynorsk, som deltaker i skolens offentlighet og i samfunns- og arbeidsliv
- forklare argumentasjonen i sakprosattekster, og selv underbygge påstander ved hjelp av argumenter
- bruke skrivning som refleksjonsverktøy, prøve ut egne tanker og perspektiver i skrivning
- vurdere egen lese- og skriveutvikling, med og uten digitale hjelpemidler, gjennom loggskrivning og refleksjonstekster om egne lese- og skrivestrategier
- gi nyttig og konstruktiv tilbakemelding til andre i skriftlig arbeid, og selv nyttiggjøre seg slik tilbakemelding i utvikling av egen tekst til endelig produkt
- bruke datateknologien i samarbeid med andre, gi og få tilbakemeldinger på tekster, arkivere og systematisere eget arbeid

Sammensatte tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- kombinere muntlige, skriftlige og multimodale uttrykksformer i framføringer og presentasjoner
- tolke og vurdere sammensatte tekster med oppmerksomhet på samspillet med muntlig og skriftlig språk, bilder, lyd og musikk, bevegelse, grafikk og design, og vise sammenhengen mellom innhold, form og formål
- delta i samtaler om estetiske uttrykk i teater, film, musikkvideo, aviser, skjønnlitteratur og reklame, og drøfte ulike funksjoner knyttet til språk og bilde
- bruke digitale verktøy til presentasjon og publisering av egne tekster

Språk og kultur i endring

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- sammenligne et utvalg samtidstekster med tekster fra norrøn og samisk litteratur og myter og folkediktning fra flere land, og vurdere verdier og tenkemåter i tekstene
- samtale om flerspråklighet hos individer og i samfunnet og gi eksempler på hvordan kulturell og språklig samhandling bidrar til etisk bevissthet og språklige endringer i samfunnet
- gjøre greie for likheter og forskjeller mellom de nordiske språkene og mellom norrønt og moderne norsk språk
- bruke et grammatisk begrepsapparat til å forklare særtrekk ved norsk språk og sammenligne det med andre språk de kjenner
- gjøre greie for mangfoldet av muntlige, skriftlige og sammensatte sjangrer og medier i det norske samfunnet i dag, og hvilken rolle de spiller i offentligheten
- hente, vurdere og anvende fagstoff fra digitale kilder i muntlig og skriftlig arbeid

- beskrive og vurdere hvordan språk og sjangrer brukes av representanter for ulike yrkesgrupper og i ulike sosiale sammenhenger
- finne fram til relevant fagstoff på biblioteket og bruke det i sitt læringsarbeid

Etter Vg2 studieforbredende utdanningsprogram

Muntlige tekster

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

- presentere fagstoff, alene og i gruppe, med tydelig mottakerbevissthet og med evne til å problematisere det framlagte stoffet
- reflektere over egne muntlige presentasjoner og framføringer og vurdere egen muntlig utvikling over tid
- gi konkret, nyansert og relevant tilbakemelding på andres muntlige presentasjoner

Skriftlige tekster

Målet for opplæringen er at eleven skal kunne

- lese artikler, kåserier og essay, og bruke disse tekstene i skriving for ulike formål, på bokmål og nynorsk
- lese et utvalg sentrale norske tekster fra middelalderen fram til 1870 i original språkdrakt og reflektere over språk og innhold
- skrive essay, litterære tolkninger og andre resonerende tekster på bokmål og nynorsk, knyttet til litterære tekster og norsk tekst- og språkhistorie og til tema hentet fra dagens kultur- og språksituasjon
- gjøre greie for et utvalg nordiske tekster i oversettelse og i original

Sammensatte tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- bruke ulike medier for å presentere, tolke og framføre tekster fra ulike tider
- lage nettpresentasjoner av fagstoff og egne litterære tekster

Språk og kultur i endring

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- peke på sentrale utviklingslinjer i norsk og europeisk litteratur fra middelalderen til og med Romantikken, og gjøre greie for denne litteraturens forhold til europeisk kulturhistorie
- diskutere hvordan ulike forestillinger om *det norske* ble skapt i sentrale tekster fra 1800 til 1870
- gi eksempler på impulser fra og likheter mellom litteratur og andre kunstuttrykk: malerkunst, populærkultur og film, i og utenfor Norge
- diskutere fellesskap og mangfold, kulturmøter og kulturkonflikter med utgangspunkt i et bredt utvalg av norske og utenlandske samtidstekster i ulike sjangrer
- forklare språklig variasjon med utgangspunkt i den flerspråklige situasjonen i Norge før og nå, og se norsk språk og kultur i et globaliseringsperspektiv
- vurdere språklige nyanser ved oversettelser til og fra andre språk som eleven mestrer

Etter Vg3 – studieforbredende utdanningsprogram

Muntlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- sette sammen og framføre et mindre skjønnlitterært program for et publikum
- presentere en større selvvalgt norskfaglig fordypningsoppgave for et publikum, med vekt på sammenhengen mellom innhold, virkemidler og hensikt, og kunne vurdere arbeidsprosess og presentasjon
- analysere og vurdere muntlige presentasjonsformer i ulike medier

Skriftlige tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- anvende sin kunnskap om språk, tekst og historie i arbeid med utvalgte tekster som følger sentrale utviklingslinjer i norsk og europeisk teksthistorie
- lese og tolke eksperimenterende og modernistiske tekster og kunne bruke disse som utgangspunkt for egen tekstproduksjon
- foreta egne begrunnede valg av lesing og formulere problemstillinger og perspektiver i arbeid med tekstene
- skrive fagtekster på bokmål og nynorsk etter vanlige normer for fagskriving og for skriftlige ytringer i et offentlig rom
- bruke kunnskap om tekst, sjanger og litterære virkemidler i egen skjønnlitterær skriving på bokmål og nynorsk
- utvikle egne problemstillinger og bruke kunnskap om tekst, sjanger og litterære virkemidler i større skriftlige arbeider knyttet til lesing av fag- og skjønnlitteratur
- bruke begrepsapparat fra retorikken for å analysere og kritisk vurdere skriftlige tekster i ulike sjangrer og medier
- skrive klart disponerte tekster for ulike formål, med tydelig fokus og underbygd saklig argumentasjon
- vurdere argumentasjon i andres tekster og gi begrunnet tilbakemelding
- utvikle egne tekster gjennom prosesser som viser bevissthet om egen lese- og skriveutvikling

Sammensatte tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- sammenligne og vurdere tekster som overføres fra ett medium til et annet
- identifisere, diskutere og vurdere bruk av estetiske virkemidler i ulike medier
- kunne analysere og vurdere argumentasjon og påvirkning i tekster fra aviser, TV og internett ved hjelp av begreper fra retorikken
- presentere selvvalgte fordypningsemner for et publikum, og vise hvilken virkning estetiske og sammensatte uttrykksformer kan ha på mottakere

Språk og kultur i endring

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- presentere og reflektere kritisk over *det moderne prosjektet* i tekster av sentrale forfattere fra opplysningstiden via realismen til i dag
- gjøre greie for den modernistiske tradisjonen i norsk og internasjonal litteratur, fra siste halvdel av 1800-tallet til i dag
- samtale om utviklingen av samisk kultur i lys av norsk språk- og fornorskingspolitikk
- gjøre greie for norsk språkdebatt og språkpolitikk fra 1830-årene til vår tid
- diskutere språksituasjonen i Norge ut fra utvalgte tekster fra norsk språkdebatt
- gjøre greie for forholdet mellom muntlig og skriftlig språk og mellom ulike norske talemålsvarianter
- gjøre greie for likheter og ulikheter mellom de enkelte nordiske lands språksituasjon og språkpolitikk
- gjennomføre arbeidet med en selvvalgt fordypningsoppgave, og utforme den som en skriftlig eller sammensatt tekst med språklig, litterært eller annet norskfaglig emne

Etter påbygging til generell studiekompetanse – yrkesfaglige utdanningsprogram

Muntlige tekster

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne:

- presentere fagstoff, alene og i gruppe, med tydelig mottakerbevissthet og med evne til å problematisere det framlagte stoffet
- reflektere over egne muntlige presentasjoner og framføringer og vurdere egen muntlig utvikling over tid

- gi konkret, nyansert og relevant tilbakemelding på andres muntlige presentasjoner
- sette sammen og framføre et mindre skjønnlitterært program for et publikum
- presentere en større selvalgt norskfaglig fordypningsoppgave for et publikum, med vekt på sammenhengen mellom innhold, virkemidler og hensikt, og kunne vurdere arbeidsprosess og presentasjon
- analysere og vurdere muntlige presentasjonsformer i ulike medier

Skriftlige tekster

Målet for opplæringa er at eleven skal kunne

- lese artikler, kåserier og essay, og bruke disse tekstene i skrivning for ulike formål, på bokmål og nynorsk
- lese et utvalg sentrale norske tekster fra middelalderen fram til 1870 i original språkdrakt og reflektere over språk og innhold
- skrive essay, litterære tolkninger og andre resonerende tekster på bokmål og nynorsk, knyttet til litterære tekster og norsk tekst- og språkhistorie og til tema hentet fra dagens kultur- og språksituasjon
- gjøre greie for et utvalg nordiske tekster i oversettelse og i original
- anvende sin kunnskap om språk, tekst og historie i arbeid med utvalgte tekster som følger sentrale utviklingslinjer i norsk og europeisk teksthistorie
- lese og tolke eksperimenterende og modernistiske tekster og kunne bruke disse som utgangspunkt for egen tekstproduksjon
- foreta egne begrunnede valg av lesing og formulere problemstillinger og perspektiver i arbeid med tekstene
- skrive fagtekster på bokmål og nynorsk etter vanlige normer for fagskriving og for skriftlige ytringer i et offentlig rom
- bruke kunnskap om tekst, sjanger og litterære virkemidler i egen skjønnlitterær skrivning på bokmål og nynorsk
- utvikle egne problemstillinger og bruke kunnskap om tekst, sjanger og litterære virkemidler i større skriftlige arbeider knyttet til lesing av fag- og skjønnlitteratur
- bruke begrepsapparat fra retorikk for å analysere og kritisk vurdere skriftlige tekster i ulike sjangrer og medier
- skrive klart disponerte tekster for ulike formål, med tydelig fokus og underbygd saklig argumentasjon
- vurdere argumentasjon i andres tekster og gi begrunnet tilbakemelding
- utvikle egne tekster gjennom prosesser som viser bevissthet om egen lese- og skriveutvikling

Sammensatte tekster

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- bruke ulike medier for å presentere, tolke og framføre tekster fra ulike tider
- lage nettpresentasjoner av fagstoff og egne litterære tekster
- sammenligne og vurdere tekster som overføres fra ett medium til et annet
- identifisere, diskutere og vurdere bruk av estetiske virkemidler i ulike medier
- kunne analysere og vurdere argumentasjon og påvirkning i tekster fra aviser, TV og internett ved hjelp av begreper fra retorikk
- presentere selvalgte fordypningsemner for et publikum, og vise hvilken virkning estetiske og sammensatte uttrykksformer kan ha på mottakere

Språk og kultur i endring

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- peke på sentrale utviklingslinjer i norsk og europeisk litteratur fra middelalderen til og med Romantikken, og utforske denne litteraturens forhold til trekk ved europeisk kulturhistorie.
- diskutere hvordan ulike forestillinger om det norske ble skapt i sentrale tekster fra 1800 til 1870
- gi eksempler på impulser fra og likheter mellom litteratur og andre kunstuttrykk: malerkunst, populærkultur og film, i og utenfor Norge

- diskutere fellesskap og mangfold, kulturmøter og kulturkonflikter med utgangspunkt i et bredt utvalg av norske og utenlandske samtidstekster i ulike sjangrer
- forklare språklig variasjon med utgangspunkt i den flerspråklige situasjonen i Norge før og nå, og se norsk språk og kultur i et globaliseringsperspektiv
- vurdere språklige nyanser ved oversettelser til og fra andre språk som eleven mestrer
- presentere og reflektere kritisk over *det moderne prosjektet* i tekster av sentrale forfattere fra opplysningstiden via realismen til i dag
- gjøre greie for den modernistiske tradisjonen i norsk og internasjonal litteratur, fra siste halvdel av 1800-tallet til i dag
- samtale om utviklingen av samisk kultur i lys av norsk språk- og fornorskingspolitikk
- gjøre greie for norsk språkdebatt og språkpolitikk fra 1830-årene til vår tid
- diskutere språksituasjonen i Norge ut fra utvalgte tekster fra norsk språkdebatt
- gjøre greie for forholdet mellom muntlig og skriftlig språk og mellom ulike norske talemålsvarianter
- gjøre greie for likheter og ulikheter mellom de enkelte nordiske lands språksituasjon og språkpolitikk
- gjennomføre arbeidet med en selvvalgt fordypningsoppgave, og utforme den som en skriftlig eller sammensatt tekst med språklig, litterært eller annet norskfaglig emne

Vurdering

De generelle bestemmelsene om vurdering er fastsatt i forskriften til opplæringsloven.

Det gis avsluttende vurdering med karakter på følgende trinn:

Standpunktvurdering

Årstrinn	Ordning
10. årstrinn	Elevene skal ha to standpunktkarakterer, én i skriftlig og én i muntlig.
Vg1 studieforbereende utdanningsprogram Vg1 yrkesfaglige utdanningsprogram Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram	Elevene skal ha to standpunktkarakterer, én i skriftlig og én i muntlig.
Vg2 studieforbereende utdanningsprogram Vg3 studieforbereende utdanningsprogram Påbygging til generell studiekompetanse	Elevene skal ha tre standpunktkarakterer, én i hovedmål skriftlig, én i sidemål skriftlig og én i norsk muntlig.

Der faget går over flere år, er det bare standpunktvurdering fra det øverste nivået i videregående opplæring som framkommer på kompetansebevis eller vitnemål.

Eksamen for elever

Årstrinn	Ordning
10. årstrinn	Elevene kan trekkes ut til én skriftlig eksamen som omfatter hovedmål og sidemål. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Elevene kan også trekkes ut til eksamen i norsk muntlig. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram	Elevene kan trekkes ut til skriftlig eksamen i norsk hovedmål på Vg2. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Elevene kan også trekkes ut til eksamen i norsk muntlig. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Vg3 studieforbereidende utdanningsprogram	Elevene går opp til eksamen i norsk hovedmål skriftlig. Elevene kan også trekkes ut til eksamen i norsk sidemål skriftlig. Skriftlig eksamen blir utarbeidet sentralt. Elevene kan også trekkes ut til eksamen i norsk muntlig. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Påbygging til generell studiekompetanse	Elever går opp til samme eksamen som Vg3 studieforbereidende utdanningsprogram.

Eksamen for privatister

Årstrinn	Ordning
10. årstrinn	Se gjeldende ordning for grunnskoleopplæring for voksne.
Vg2 yrkesfaglige utdanningsprogram	Privatister går opp til skriftlig og muntlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt. Muntlig eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Vg3 studieforbereidende utdanningsprogram	Privatister går opp til skriftlig eksamen på Vg3-nivå i hovedmål og sidemål. Skriftlig eksamen blir utarbeidet sentralt. I tillegg skal de opp til eksamen i norsk muntlig. Eksamen blir utarbeidet lokalt.
Påbygging til generell studiekompetanse	Privatister går opp til samme eksamen som Vg3 studieforbereidende utdanningsprogram.